

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan
Institutionen för handelsrätt
HARK01 Kandidatkurs i handel och marknad
Kandidatuppsats

VT 2008

Frihandel mot miljön?

- en analys av GATT artikel XX (b) med utgångspunkt från en ny WTO-rapport

Handledare: Boel Flodgren

Författare: Isa Körner

Sammanfattning

Förhållandet mellan handel och miljö är kontroversiellt inom The World Trade Organization (WTO) och arbetet på området präglas av motsättningar. WTO-kritiker har pekat på ett antal tvister inom WTO där WTO:s tvistlösningsorgan beslutat till nackdel för det land som har infört handelshindrande åtgärder för att skydda miljön. Utfallet kan tolkas som att miljöintresset förlorade mot handelsintresset. Det är dock tveksamt om man kan dra några slutsatser enbart genom att se till utfallet.

Denna uppsats syftar till att bringa mera klarhet i hur WTO-reglerna balanserar frihandelsintresset mot miljöintresset. Därigenom skall uppsatsen öka förståelsen för hur WTO:s tvistlösningsmekanism fungerar. Detta görs med utgångspunkt i det senaste avgörandet gällande området handel och miljö, *Brazil – Retreaded Tyres*. Avgörandet kommer att undersökas utifrån det tvåstegstest som måste utföras om ett land vill åberopa de generella undantagsreglerna i artikel XX i the General Agreement on Tariffs and Trade.

Abstract

The relationship between trade and environment is a controversial issue within the World Trade Organization (WTO) and handling of this issue is characterized by disagreement. WTO critics point out a number of disputes within the WTO where the outcome has implied a disadvantage for the country imposing the trade restrictive measure aiming to protect the environment. The outcome may be interpreted as if trade interests outweighed environmental interests. However, it is doubtful whether any conclusions can be drawn from just looking at the outcome of these disputes.

The purpose of this paper is to shed some light on the controversial issue regarding the balancing between free trade interests and the environmental interests in the WTO dispute settlement system. Furthermore, this paper also aims at increasing the understanding of the WTO dispute settlement mechanism as such. A thorough examination of the latest WTO report regarding trade and environment, *Brazil – Retreaded Tyres*, is done in order to fulfil this purpose. The two-tiered test inherent in the provisions for general exceptions in article XX of the General Agreement on Tariffs and Trade will be particularly scrutinized.

Keywords: article XX, dispute settlement, trade, environment, WTO

Innehållsförteckning

FÖRKORTNINGAR	1
1 INLEDNING	2
1.1 BAKGRUND	3
1.2 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3 METOD	5
1.4 MATERIAL	5
1.5 AVGRÄNSNINGAR	6
1.6 DISPOSITION	7
2 WTO	8
2.1 HISTORIK	8
2.2 ÖVERGRIPANDE SYFTE OCH MÅL	9
2.3 FUNKTION	10
2.4 TVISTLÖSNING INOM WTO	10
2.5 VIKTIGA PRINCIPER	12
3 GATT 1994	13
3.1 ARTIKEL I:1, ARTIKEL XIII:1 OCH ARTIKEL XXIV	13
3.2 ARTIKEL III:4	14
3.3 ARTIKEL XI:1	14
3.4 ARTIKEL XX	14
3.4.1 Artikel XX (b)	17
3.4.2 Artikel XX (d)	18
4 BRAZIL – RETREADED TYRES	19
4.1 FAKTABAKGRUND	20
4.2 PANELENS RAPPORT	21
4.3 AB:S RAPPORT	23
4.3.1 Steg ett i tvåstegstestet	24
4.3.2 Steg två i tvåstegstestet	28
4.3.3 Schema över tvåstegstestet i artikel XX (b)	31
5 ANALYS	32
5.1 TVÅSTEGSTESTET - NÖDVÄNDIGHETSANALYSEN	32
5.2 TVÅSTEGSTESTET – TEST MOT CHAPEAUN	35
5.3 BALANSERINGEN MELLAN HANDEL OCH MILJÖ	37
6 SLUTDISKUSSION	41
KÄLLFÖRTECKNING	43

Förkortningar

AB	Appellate Body
DSB	Dispute Settlement Body
DSU	Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes
EG	Europeiska Gemenskapen
GATS	The General Agreement on Trade in Services
GATT 1947	The General Agreement on Tariffs and Trade 1947
GATT 1994	The General Agreement on Tariffs and Trade 1994
ITO	International Trade Organization
MERCOSUR	Mercado Común del Sur (Södra gemensamma marknaden)
NGOs	Non Governmental Organizations
TRIPS	The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
WTO-avtalet	The Agreement Establishing the World Trade Organization
WTO	The World Trade Organization

1 Inledning

The World Trade Organization (WTO) ses idag som världens mäktigaste handelsorganisation och det är därför inte märkligt att den också anses vara en av de mest kontroversiella internationella organisationerna.¹ Ett område som är mycket kontroversiellt i WTO-sammanhang och där arbetet inom WTO präglas av motsättningar är förhållandet mellan handel och miljö.² WTO anklagas ofta för att vara ett hot mot miljön och kritiker pekar på ett antal omdiskuterade tvister inom WTO där WTO:s tvistlösningsorgan beslutat till nackdel för ett land som infört åtgärder för att skydda miljön. Utifrån utfallet av dessa tvister kan det i allra högsta grad verka som om miljön förlorade mot handeln.³ Frågan är emellertid om man inte riskerar att dra förhastade slutsatser genom att enbart se till utfallet av dessa WTO-avgöranden.

WTO-avtalen reglerar medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter. Olika åtgärder som syftar till att skydda miljön riskerar att komma i konflikt med reglerna i dessa avtal.⁴ När en sådan konflikt uppstår är det WTO:s tvistlösningsorgan, panelerna och Appellate Body (AB), som har till uppgift att lösa tvisten.⁵ Panelens och AB:s beslut redovisas i rapporter som antas efter cirkulation bland medlemmarna. Rapporterna har stor betydelse då en antagen rapport är bindande för parterna i tvisten. Både

¹ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 77

² <http://www.regeringen.se/sb/d/8059/a/17225>, besökt 2008-05-10

³ S. Charnovitz, M. Weinstein, *The Greening of the WTO*, 2001, s. 147

⁴ G. Eklöf, *Miljön på undantag – de internationella miljöavtalen och WTO*, 2004, s. 11

⁵ *A Handbook on the WTO Dispute Settlement System*, 2004, s. 2

Panelens och AB:s rapporter består av omfattande resonemang om hur WTO-avtalen skall tolkas och tillämpas och behandlar i detalj de frågor parterna tvistar om i varje särskilt fall.⁶ Rapporterna är därför mycket omfattande och det är inte ovanligt att en panelrapport överstiger flera hundra sidor.

Utifrån det nyss nämnda förstår man att dessa rättsliga avgöranden är komplexa och det är därför tveksamt om man kan dra några slutsatser, om till exempel WTO-reglernas betydelse ur miljöskyddssynpunkt, utan att undersöka avgörandena närmare. För att förstå hur WTO-skyddet för miljön är konstruerat måste man ingående analysera de olika stegen i den komplexa avvägningsprocess som leder fram till det slutliga ställningstagandet i varje enskilt fall. Denna uppsats avser att bidra till en ökad förståelse för denna komplexa avvägningsprocess. Med tanke på den kritik som följt av de WTO-tvister som rör handel och miljö finns det anledning att titta närmare på den senaste AB-rapporten som rör detta område *Brazil – Retreaded Tyres*. En analys av *Brazil – Retreaded Tyres* kan också ge ett bidrag till klarläggandet av hur WTO-reglerna ser på relationen mellan frihandel och miljö.

1.1 Bakgrund

I december 2007 cirkulerade AB sin rapport, *Brazil – Retreaded Tyres*, bland WTO:s medlemsstater.⁷

Bakgrunden till tvisten var att Brasilien hade infört ett antal åtgärder gällande import

⁶ A Handbook on the WTO Dispute Settlement System, 2004, s. 57 ff.

⁷ Appellate Body Report, *Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres*, WT/DS332/AB/R, 2007, paragraf 4

av regummerade däck⁸. EG hävdade att dessa åtgärder stred mot Brasiliens åtaganden enligt WTO-avtalen och att åtgärderna hade en negativ inverkan på EG:s export av regummerade däck till Brasilien. EG begärde därför konsultation med Brasilien. Då parterna inte kunde lösa tvisten genom konsultation begärde EG att en panel skulle tillsättas.⁹

WTO:s regler för varuhandel återfinns i ”The General Agreement on Tariffs and Trade” från 1947 (GATT 1947) som införlivades, med vissa förändringar, i WTO genom GATT 1994.¹⁰ EG hävdade att Brasiliens åtgärder gällande import av regummerade däck var oförenliga med ett antal artiklar i GATT 1994.¹¹

Brasilien bestred inte att de ifrågasatta åtgärderna *prima facie* var oförenliga med de angivna artiklarna i GATT 1994. Brasilien gjorde emellertid gällande att samtliga åtgärder var berättigade under artikel XX i GATT 1994.¹² Artikel XX innehåller regler som under vissa förutsättningar medger undantag från förpliktelser enligt GATT 1994. Denna artikel innehåller bland annat undantag relaterade till åtgärder som vidtagits till skydd för människors, djurs och växters liv och hälsa, det vill säga åtgärder till skydd för miljön.¹³

⁸ Regummerade däck är använda däck som rustas upp genom att skala av det översta lagret utslitet gummi från stommen och som ersätts med nytt material i form av nytt gummi, se vidare kapitel 4.1

⁹ Appellate Body Report, Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres, WT/DS332/AB/R, 2007

¹⁰ Understanding the WTO, 2007, s. 19

¹¹ Appellate Body Report, Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres, WT/DS332/AB/R, 2007, paragraf 2

¹² Appellate Body Report, Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres, WT/DS332/AB/R, 2007, paragraf 3

¹³ Artikel XX GATT 1994

1.2 Syfte och problemformulering

Frågan som denna uppsats syftar till att kasta ljus över är huruvida frihandelsintresset obetingat går före miljöintresset i WTO-rätten. Genom att analysera den komplexa rättsliga avvägningsprocess som ligger till grund för WTO:s beslut i en tvist rörande kollisionen mellan frihandelsintresset och miljöintresset uppnår jag inte bara syftet att komma närmare ett svar på denna fråga utan bidrar jag också till att öka förståelsen mera generellt för hur WTO-tvistlösningsmekanismen fungerar. Tyngdpunkten kommer att ligga på hur Panelen och AB utförde sina analyser under artikel XX i GATT 1994 då tolkningen av denna artikel har stor betydelse när en stat försöker tillämpa handelshindrande åtgärder för att skydda miljön.

1.3 Metod

Jag har använt mig av en metod som kan karakteriseras som en rättsligt analyserande metod. Utifrån en komplex juridisk beslutsprocess, redovisad i en panelrapport och AB-rapport, har jag sökt att, genom rättslig analys av redovisade argument och resonemang, klarlägga WTO-reglernas innehåll vad gäller den omstridda frågan om förhållandet mellan frihandel och miljö i WTO.

1.4 Material

Mitt huvudsakliga material består av de båda rapporterna rörande *Brazil – Retreaded Tyres*. Eftersom Panelen hade gjort de ursprungliga analyserna och AB:s resonemang

utgick från dessa analyser kräver en analys av AB:s rapport även att man analyserar Panelens rapport. Sammanlagt handlar det om nästan femhundra sidor text som analyseras. Av uppenbara skäl kommer jag inte att kunna återge alla dessa sidor vid genomgången av de båda rapporterna.

Uppsatsen har även inneburit ett fördjupande studium av relevanta WTO-regler, i detta fall några centrala artiklar i GATT 1994.

För analysen har jag också använt mig av litteratur och tidskriftsartiklar som specifikt behandlar ämnet handel/WTO och miljö, och litteratur och tidskriftsartiklar som behandlar WTO ur andra perspektiv. Gällande detta material bör påpekas att det till stor del representerar den ena eller andra av två motpoler gällande frihandelsintresset och miljöintresset. Även de gånger då innehållet framställs utan klar subjektivitet bör materialet ändå beaktas ur ett visst kritiskt perspektiv då många författare, speciellt till WTO-litteraturen, är tidigare eller nuvarande WTO-medarbetare. Jag har ansträngt mig att förhålla mig kritisk till de källor jag använt mig av.

1.5 Avgränsningar

Fokus för min analys av konflikten mellan miljöintresset och handelsintresset ligger i det rättsliga avvägandet gällande dessa frågor i *Brazil – Retreaded Tyres*. Detta innebär att uppsatsen inte behandlar miljörätten eller miljöfrågor som sådana. Vidare kommer det rättsliga avvägandet inte behandlas ur ett processrättsligt perspektiv.

1.6 Disposition

För att underlätta för läsaren har jag valt att inleda med en kort presentation av WTO följt av en genomgång av relevanta artiklar i GATT 1994. Detta ger läsaren en överblick och en uppfattning om hur de WTO-regler ser ut som var aktuella i denna tvist. Reglerna speglar i sin tur de värderingar som ligger till grund för WTO-avtalen, i detta fall ifråga om ”kollisionen” mellan handel och miljö.

Jag kommer att fortsätta med att beskriva Panelens och AB:s rapporter. Denna beskrivning tillsammans med de första kapitlen utgör den bakgrund mot vilken analysen kommer att göras.

2 WTO

WTO är en mellanstatlig organisation som arbetar för ökad frihandel bland annat genom att fungera som forum för att förhandla fram handelsregler mellan medlemsstaterna.¹⁴ Jag kommer nedan att kort presentera WTO för att ge en överblick och för att öka förståelsen mot vilken bakgrund WTO:s tvistlösningsorgan tar sina beslut.

2.1 Historik

WTO etablerades 1995 och har sitt ursprung i GATT 1947 som kom till stånd efter andra världskriget. GATT 1947 var resultatet av förhandlingar mellan USA och dess forna allierade under kriget. Förhandlingarna var tänkta att leda till ett multilateralt avtal om ömsesidig sänkning av tullar på handelsvaror. Det fanns också en ambition att skapa en internationell handelsorganisation (ITO). ITO kom dock aldrig till stånd men däremot trädde GATT 1947 provisoriskt i kraft. I avsaknad av en multilateral internationell handelsorganisation blev GATT 1947 den institution dit länder vände sig för att hantera problem gällande handelsrelationer. Med tiden skapades en *de facto* internationell organisation – GATT. GATT utvecklades med tiden genom en rad förhandlingsrundor. Den sista GATT-rundan, Uruguayrundan, ledde till bildandet av WTO. WTO-regleringen består av ett stort antal olika avtal som är integrerade

¹⁴ Understanding the WTO, 2007, s. 9

delar i en avtalsstruktur. Det övergripande avtalet, ett så kallat paraplyavtal, som omsluter hela avtalsstrukturen heter ”The Agreement Establishing the World Trade Organization” (WTO-avtalet) och undertecknades 1994 i Marrakech och trädde i kraft den 1 januari 1995.¹⁵

Vid bildandet av WTO lyftes mål och syfte från det ursprungliga GATT-avtalet in i WTO-avtalets ingress med vissa förändringar. Förändringarna innebar bland annat att hänsyn till miljön lyftes in i målbeskrivningen.¹⁶

2.2 Övergripande syfte och mål

WTO:s övergripande syfte och mål finns angivet i ingressen till WTO-avtalet:

Recognizing that their relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to raising standards of living, ensuring full employment and a large and steadily growing volume of real income and effective demand, and expanding the production of and trade in goods and services, while allowing for the optimal use of the world’s resources in accordance with the objective of sustainable development, seeking both to protect and preserve the environment and to enhance the means for doing so in a manner consistent with their respective needs and concerns at different levels of economic development,

De främsta målen för WTO är således högre levnadsstandard, full sysselsättning samt ökad handel och produktion av varor och tjänster. Det framgår att i strävan efter dessa mål måste hänsyn tas till bevarandet av miljön. Uttalandena i ingressen är av yttersta

¹⁵ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 77 ff.

¹⁶ G. Eklöf, *Miljön på undantag – de internationella miljöavtalen och WTO*, 2004, s. 21-22

vikt då tolkning av WTO-avtalet skall göras i ljuset av ingressen. De huvudsakliga medlen för att uppnå målen är minskning av handelsbarriärer samt eliminering av diskriminering.¹⁷

2.3 Funktion

WTO:s primära övergripande funktion är att fungera som en institutionell ram för WTO-avtalen. Utöver det nyss nämnda har WTO fem andra vitt definierade funktioner: att förenkla implementeringen av WTO-avtalen, att fungera som forum för förhandlingar, administrera tvistlösningen, administrera den handelspolitiska granskningen och samarbeta med International Monetary Fund och World Bank.¹⁸

2.4 Tvistlösning inom WTO

Som nämnts ovan är administrering av tvistlösning en av WTO:s funktioner. WTO:s nuvarande tvistlösningssystem skapades under Uruguayrundan. Det bör dock tilläggas att det nuvarande systemet till stor del är resultatet av en utveckling av regler, procedurer och praxis under GATT 1947. I ”Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes” (DSU) återfinns reglerna och procedurerna som utgör systemet. I artikel 3.2 i DSU anges att ett väsentligt mål med tvistlösningssystemet är att tillhandahålla säkerhet och förutsägbarhet för det multilaterala handelssystemet.¹⁹

¹⁷ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 86-87

¹⁸ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 88

¹⁹ *A Handbook on the WTO Dispute Settlement System*, 2004, s. 1-2

Endast WTO:s medlemsstater kan delta i tvistlösningssystemet, antingen som part i en tvist eller som tredje part. Av det nyss nämnda följer att individer eller företag inte har direkt tillgång till tvistlösningssystemet. Detsamma gäller för icke-statliga organisationer, så kallade NGOs. NGOs kan i stället påverka genom att utöva påtryckningar på de olika WTO-medlemmarnas regeringar eller genom så kallade *amicus curiae*-skrivelser. Detta är skriftliga inlagor som lämnas av andra intressenter än de tvistande parterna. WTO:s tvistlösningsorgan har befogenhet att avgöra om de vill, men har inte skyldighet att, beakta dessa.²⁰

De olika tvistlösningsorganen som är involverade i en tvistlösning kan delas in i dels en politisk institution, ”Dispute Settlement Body” (DSB), och även oberoende institutioner som paneler, Appellate Body (AB) och skiljemän. DSB är det organ som bland annat ansvarar för upprättandet av en panel och antagandet av rapporter. Panelerna är kvasi-rättsliga organ som har till uppgift att avgöra tvister mellan medlemmar. Panelen granskar både faktafrågor, det vill säga bevisbedömning, och rättsfrågor. AB är begränsad till att bedöma rättsliga frågor i panelrapporten och rättsliga tolkningar utvecklade av panelen men prövar inte bevisfrågor.²¹

Om en medlemsstat anser att en annan medlemsstat brutit mot ett WTO-avtal kan en tvist uppstå. Det finns två huvudsakliga metoder för att lösa en tvist inom WTO: (i) genom en ömsesidig överenskommen lösning; eller (ii) genom tillsättande av en panel för att avgöra tvisten. Den senare metoden innehåller tre steg: 1) konsultation, 2) avgörande av en panel, eller efter överklagande avgörande av AB, samt 3) implementering av ett beslut. Konsultation måste alltid föregå en begäran om att tillsätta en panel. Om parterna inte kan lösa tvisten genom konsultation kan den klagande parten begära att en panel tillsätts för att avgöra tvisten. Om en panelrapport överklagas hänskjuts tvisten till AB. Endast parterna i tvisten kan överklaga, både

²⁰ A Handbook on the WTO Dispute Settlement System, 2004, s. 9

²¹ A Handbook on the WTO Dispute Settlement System, 2004, s. 17 ff.

”vinnaren” och ”förloraren”. Däremot kan inte tredje part överklaga. En part har möjlighet att överklaga enskilda panelbeslut som den är oense om även om dessa beslut är en del av ett resonemang som slutligen stödde den överklagande partens inställning.²²

2.5 Viktiga principer

WTO-avtalen täcker allt möjligt från jordbruk till immaterialrätt. Avtalen är utförliga och komplexa. Det finns emellertid ett antal grundläggande principer som utgör stommen i det multilaterala handelssystemet och som genomsyrar alla avtal.²³

De två viktigaste principerna är de två icke-diskrimineringsprinciperna. *Principen om mest-gynnad-nations-behandling* innebär att om en favör, till exempel en tullsänkning, ges till ett medlemsstat så måste denna favör ges till alla andra medlemsstater. *Nationell behandling* innebär att importerade varor eller tjänster inte får behandlas sämre än inhemska varor eller tjänster. Nationell behandling tillämpas endast efter det att en produkt, tjänst eller immaterialrätt är inne på den inhemska marknaden. Dessa principer återfinns i de tre huvudsakliga WTO-avtalen, GATT, General Agreement on Trade in Service (GATS) och Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS).²⁴

²² A Handbook on the WTO Dispute Settlement System, 2004, s. 43 ff.

²³ Understanding the WTO, 2007, s. 10

²⁴ Understanding the WTO, 2007, s. 10-11

3 GATT 1994

GATT-avtalet är det avtal som reglerar handel med varor inom WTO. Man skiljer på GATT 1994, som innehåller de uppdaterade delarna av GATT-avtalet, och GATT 1947 som är det ursprungliga GATT-avtalet. GATT 1947 är dock införlivat i och utgör kärnan i GATT 1994.²⁵ Jag kommer nedan att beskriva de artiklar i GATT 1994 som aktualiserades i tvisten, *Brazil – Retreaded Tyres*. Tyngdpunkten kommer av uppenbara skäl att ligga på artikel XX. Då AB utövade vad som kallas *judicial economy*²⁶ för frågor hänförliga till artiklarna I:1, XIII:1, XX (d) och XXIV kommer dessa artiklar att kort nämnas men inte citeras.

3.1 Artikel I:1, artikel XIII:1 och artikel XXIV

Artikel I:1 innehåller principen om mest-gynnad-nations-behandling, i artikel XIII:1 återfinns reglerna gällande icke-diskriminerande tillämpning av kvantitativa restriktioner och artikel XXIV innehåller undantagsregler gällande tullunioner och frihandelsområden.

²⁵ Understanding the WTO, 2007, s. 19

²⁶ ”Judicial economy” innebär att det dömande organet inte behöver behandla den klagande partens samtliga rättsanspråk utan endast behöver behandla de anspråk som är nödvändiga för att lösa själva tvistefrågan, se P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 240

3.2 Artikel III:4

Artikel III:4 innehåller principen om nationell behandling och lyder enligt följande:

The products of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall be accorded treatment no less favourable than that accorded to like products of national origin in respect of all laws, regulations and requirements affecting their internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use. [...]

3.3 Artikel XI:1

Artikel XI:1 behandlar eliminering av kvantitativa restriktioner:

No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licences or other measures, shall be instituted or maintained by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation or sale for export of any product destined for the territory of any other contracting party.

3.4 Artikel XX

Det övergripande syftet med WTO är att bidra till ökad frihandel.²⁷ Vissa legitima intressen står i strid med ökad frihandel och ett antal regler som riktar sig mot denna konflikt har utarbetats. Genom dessa undantagsregler tillåts WTO-medlemmarna att

²⁷ Understanding the WTO, 2007, s. 10

ta hänsyn till ekonomiska och icke-ekonomiska samhällliga intressen som står i konflikt med frihandelsintresset. Icke-ekonomiska värden och intressen inbegriper skydd för miljön, folkhälsan, allmän moral, nationalskatter och nationell säkerhet.²⁸ Artikel XX i GATT 1994 är en generell undantagsregel som medger undantag från förpliktelser enligt GATT 1994.²⁹ Den inledande texten till artikel XX, den så kallade ”chapeau”³⁰ lyder som följer:

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail, or a disguised restriction on international trade, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any contracting party of measures:

Efter chapeau följer tio paragrafer som listar undantagen under artikel XX: paragraf (a) till (j).

Artikel XX kan alltså åberopas för att rättfärdiga en åtgärd som har befunnits oförenlig med en annan GATT-bestämmelse. Den annars GATT-oförenliga åtgärden måste uppfylla de rekvisit som anges i artikel XX för att åtgärden skall kunna rättfärdigas under artikel XX.³¹

Den gängse tolkningsprincipen för undantagsregler är att sådana skall tolkas snävt. Gällande artikel XX har AB dock valt en annan linje och förespråkar en balans mellan frihandel och andra samhällliga värden.³² I *US – Shrimp* uttalade AB att

²⁸ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 43

²⁹ T. Seth, *WTO och den internationella handelsordningen*, 2004, s. 172

³⁰ ”Chapeau” betyder hatt på franska. Ordet används ofta i internationella regelverk som beteckning för en övergripande inledande text. Eftersom det inte finns något bra svenskt ord som motsvarar denna beteckning har jag valt att använda beteckningen chapeau

³¹ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 599

³² P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 600

åtgärder som innebär en begränsad tillgång till en medlems marknad inte på förhand medför att åtgärderna inte omfattas av artikel XX.³³

När man undersöker om en åtgärd kan rättfärdigas under artikel XX måste man utföra ett tvåstegstest. Först måste man undersöka om åtgärden är provisoriskt rättfärdigad under ett av de listade undantagen i (a) till (j) i artikel XX. Om åtgärden omfattas av något av undantagen måste man sedan undersöka huruvida tillämpningen av denna åtgärd uppfyller rekvisiten i chapeaun till artikel XX.³⁴

I artikel XX (a) till (j) anges för varje paragraf de specifika grunder som medger undantag för en annars GATT-oförenlig åtgärd. Sådana grunder kan bland annat vara relaterade till den allmänna moralen, skydd för människors, djurs och växters liv och hälsa eller uttömliga naturresurser. Kraven gällande förhållandet mellan åtgärden ifråga och de värden som eftersträvas varierar från att vara ”nödvändigt” till att ”vara relaterat till”.³⁵

Chapeaun till artikel XX är främst koncentrerad på *tillämpning* av åtgärden ifråga och inte så mycket på åtgärden i sig eller dess innehåll. I AB-rapporten *US – Gasoline* framhöll AB att syftet och målet med chapeaun är att förhindra missbruk av undantagsreglerna.³⁶ Chapeaun tar fasta på tre olika kriterier mot vilka den aktuella åtgärden skall prövas innan den slutligen kan befinnas tillåten trots att den *prima facie* strider mot GATT 1994. Dessa tre kriterier består av: (i) huruvida en åtgärd är diskriminerande, (ii) om diskrimineringen är godtycklig eller oberättigad, och (iii) huruvida åtgärden ifråga utgör ett dolt handelshinder för internationell handel. Det

³³ Appellate Body Report, United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products, WT/DS58/AB/R, 1998, paragraf 121

³⁴ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 602

³⁵ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 602-603; se även artikel XX (a) – (j) i GATT 1994

³⁶ Appellate Body Report, United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, WT/DS2/AB/R, 1996, s. 22

framgår av chapeaun att endast diskriminering som är godtycklig eller oberättigad är förbjuden. Detta innebär att viss diskriminering kan vara tillåten så länge den inte är godtycklig eller oberättigad.³⁷

3.4.1 Artikel XX (b)

(b) necessary to protect human, animal or plant life or health;

Artikel XX (b) riktar sig mot åtgärder som är ”nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa”. Även artikel XX (b) innehåller ett tvåstegstest. För det första måste målet som eftersträvas genom åtgärden vara att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa. För det andra måste åtgärden vara nödvändig för att uppfylla det målet.³⁸

Beträffande nödvändighetskravet uttalade Panelen i GATT-rapporten *Thailand – Cigarettes* att en åtgärd endast är ”nödvändig” om inga andra alternativa åtgärder som är förenliga eller mindre oförenliga med GATT 1994 finns tillgängliga.³⁹ I AB-rapporten *EC – Asbestos* angav AB dock ett annat krav, nämligen att den alternativa åtgärden måste vara ”mindre handelsrestriktiv”.⁴⁰ Det står medlemsstaterna fritt att själva välja vilken skyddsnivå de vill eftersträva ifråga om skydd för ”människors, djurs eller växters liv eller hälsa”. Vid bedömningen om en åtgärd är nödvändig kan således inte en medlemsstats val av skyddsnivå ifrågasättas, utan endast huruvida åtgärden ifråga är nödvändig för att uppnå den skyddsnivån.⁴¹

³⁷ B. T. Daniel, *WTO Adjudication*, 2005, s. 446 ff.

³⁸ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 603

³⁹ GATT Panel Report, *Thailand – Restrictions on Importation of and Internal Taxes on Cigarettes*, DS10/R, 1990, paragraf 75

⁴⁰ Appellate Body Report, *European Communities – Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products*, WT/DS135/AB/R, 2001, paragraf 172

⁴¹ P. Van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization*, 2005, s. 604 ff.

Det har ifrågasatts hur användbar artikel XX (b) är med hänsyn till att en åtgärd måste vara ”nödvändig”. Tittar man i stället på artikel XX (g) som omfattar undantag för uttömliga naturresurser finns det bara krav på att åtgärden skall vara ”relaterad till”. Det är alltså svårare att styrka ett undantag under artikel XX (b) än XX (g).⁴²

3.4.2 Artikel XX (d)

Artikel XX (d) innehåller undantag för åtgärder som är nödvändiga för att säkra överensstämmelse med lagar och regler som i sig inte är GATT-oförenliga. Som nämnts ovan utövade Panelen och AB judicial economy (se fotnot 26) för Brasiliens försvar under artikel XX (d) och jag kommer därför inte att redogöra vidare för artikel XX (d).

⁴² F. Macmillan, *WTO and the Environment*, 2001, s. 99-100

4 Brazil – Retreaded Tyres

Den rapport ur WTO-rätten, som jag har valt att analysera, illustrerar komplexiteten i WTO:s rättsliga avvägningar mellan handelsintresset och miljöintresset. En analys av rapporten ökar också förståelsen för hur själva tvistlösningsmekanismen fungerar i WTO. AB:s rapport, *Brazil – Retreaded Tyres*, illustrerar den komplexa tolknings- och analysprocess som genomförs under artikel XX i GATT 1994 i en tvist rörande konflikten mellan frihandel och miljö. Avgörandet är också relativt nytt vilket har givit mig möjligheten att undersöka material som i stort sett ännu är obehandlat i litteraturen.

Innan jag börjar med att återge Panelens och AB:s rapporter gällande *Brazil – Retreaded Tyres* vill jag göra läsaren uppmärksam på några punkter. Som tidigare beskrivits är rapporter från de dömande tvistlösningsorganen inom WTO ofta långa och detaljrika. I det förevarande fallet rör det sig om en panelrapport på nästan fyrahundra sidor och ett AB-avgörande på drygt hundra sidor. Omfattningen av dessa båda rapporter medför av naturliga skäl att det är omöjligt att beskriva rapporterna utförligt inom formatet för uppsatsen. Jag kommer därför endast kortfattat att beskriva de viktigaste punkterna i Panelens rapport och de mest väsentliga punkterna i AB-rapporten gällande tvåstegstestet under artikel XX. I beskrivningen av AB-rapporten kommer det ibland att nämnas hur Panelen resonerade. Detta görs i den mån dessa delar beskrivs i AB-rapporten och är relevanta för att förstå hur AB resonerade.

4.1 Faktabakgrund

Som tidigare beskrivits är bakgrunden till tvisten i *Brazil – Retreaded Tyres* att Brasilien hade infört ett antal åtgärder, gällande import av regummerade däck, som EG hävdade stred mot WTO-avtal och hade en negativ inverkan på EG:s export av regummerade däck till Brasilien.

Panelrapporten, liksom AB-rapporten, innehåller ingående beskrivningar av regummerade däck samt hälso- och miljörisker associerade till däck. Här följer en kort resumé av vad som framkommer där.

Regummerade däck är använda däck som rustas upp genom att skala av det översta lagret utslitet gummi från stommen och som ersätts med nytt material i form av nytt gummi och ibland med nytt material som också täcker delar av sidoväggarna. Regummerade däck kan tillverkas genom olika metoder, varav en kallas omgjutning.

När däck är uttjänta blir de till avfall och ackumuleringen av dessa uttjänta däck innebär risker för människors, djurs och växters liv och hälsa. Risker för människors liv och hälsa inbegriper bland annat överföring av denguefeber och malaria från myggor som använder däcken som kläkningsplats⁴³. Andra risker är exponering av giftiga utsläpp orsakade av däckbränder som bland annat kan orsaka hjärtproblem, cancer eller dödsfall. Risker för djurs och växters liv och hälsa inkluderar dels exponeringen av giftiga utsläpp orsakade av däckbränder och även överföring av sjukdomar (dengue) från myggor till djur.

⁴³ Enligt Brasilien pekar forskning inom området på att däck kan vara myggors favoritplats för fortplantning. I en studie observerades att däck troligtvis är myggornas prefererade fortplantningsplats på grund av deras likheter med trädhål, se Panel Report, *Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres*, WT/DS332/R, paragraf 4.25

Åtgärder för att minimera de negativa effekterna från däckavfall kan syfta till att minska uppkomsten av ytterligare däckavfall (icke-genererande åtgärder) eller kan vara kompenserande åtgärder som syftar till att hantera och avyttra däckavfall (botgörande åtgärder).

Olika internationella normer förekommer gällande regummerade däck, bland annat anger en norm att däck, som används på personbilar, endast får regummeras en gång. En betydelsefull skillnad mellan nya och regummerade däck är att den senare har kortare livstid och därför blir till avfall snabbare.

4.2 Panelens rapport

Inför Panelen framhöll EG att Brasilien hade infört ett förbud mot import av regummerade däck genom artikel 40 i Portaria SECEX 14/2004⁴⁴. Artikel 40 består av tre huvudsakliga delar: (i) ett importförbud mot regummerade däck ("Importförbudet"); (ii) ett importförbud mot använda däck och (iii) ett undantag från förbudet mot import av vissa regummerade däck från andra MERCOSUR-länder⁴⁵ ("MERCOSUR-undantaget"). MERCOSUR-undantaget fanns inte med i de tidigare bestämmelserna som förbjöd import av regummerade däck utan införlivades till följd av ett beslut från en MERCOSUR-skiljedomstol⁴⁶.

⁴⁴ Portaria SECEX 14/2004 är en bestämmelse härrörande från brasilianska utvecklingsdepartementets sekretariat för utrikeshandel, se Panel Report, Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres, WT/DS332/R

⁴⁵ MERCOSUR är en organisation för regional ekonomisk integration i Latinamerika (en tullunion) som består av Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay, se http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=254613&i_word=mercosur, besökt 2008-05-12

⁴⁶ MERCOSUR-beslutet var en följd av att Brasilien brutit mot sina åtaganden gentemot MERCOSUR genom Importförbudet. Beslutet var ej relaterat till miljöskäl och Brasilien åberopade inte heller miljöskäl, se vidare under kapitel 4.3.2

Twisten rörde enbart Importförbudet och MERCOSUR-undantaget. EG hävdade att Importförbudet var oförenligt med artikel XI:1 i GATT 1994 och att det inte kunde rättfärdigas under artikel XX i GATT 1994. EG hävdade vidare att MERCOSUR-undantaget var oförenligt med artikel I:1 och artikel XIII:1 i GATT 1994 och att det inte kunde rättfärdigas under vare sig artikel XXIV:5 i GATT 1994 eller av The Enabling Clause⁴⁷.

Utöver Importförbudet hade Brasilien antagit en mängd andra åtgärder som också ifrågasattes eller diskuterades inför Panelen. Bland dessa fanns sanktioner i form av böter på bland annat import, försäljning och förvaring av importerade använda och regummerade däck. Brasilianska delstater hade också antagit åtgärder gällande hantering av däckavfall som medförde inskränkningar i försäljningen av importerade regummerade däck. Slutligen hade ett antal brasilianska regummerare sökt och erhållit domstolsbeslut⁴⁸ som tillät dem att importera använda däckstommar för att tillverka regummerade däck.

Brasilien bestred inte att de ifrågasatta åtgärderna *prima facie* var oförenliga med de angivna artiklarna i GATT 1994. Brasilien gjorde emellertid gällande att samtliga åtgärder var berättigade under artikel XX (b) och/eller artikel XX (d) i GATT 1994. Brasilien hävdade vidare att MERCOSUR-undantaget var berättigat under artiklarna XX (d) och XXIV i GATT 1994.

Panelen fann att Importförbudet var oförenligt med artikel XI:1 och inte berättigat under artikel XX (b). I sin analys fann Panelen först att Importförbudet var provisoriskt berättigat som ”nödvändigt för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa” under artikel XX (b). Emellertid fann Panelen även att importen av

⁴⁷ The Enabling Clause innebär att medlemsstater kan ge särskild och mer förmånlig behandling av u-länder utan att man ger det till andra medlemsstater, se T. Seth, WTO och den internationella handelsordningen, 2004, s. 139

⁴⁸ I rapporten används den engelska termen ”court injunctions” vars ordagranna översättning blir ”domstolsförelägganden”. Vid läsning av avgörandet framgår det dock att ordet snarare har betydelsen ”domstolsbeslut”

använda däck enligt domstolsbeslutet resulterade i att Importförbudet tillämpades på ett sätt som utgjorde både ”en åtgärd som innebär obefogad diskriminering mellan länder där samma förhållanden råder [min översättning]” samt ”ett dolt handelshinder [min översättning]”, enligt chapeaun till artikel XX i GATT 1994.

Vidare fann Panelen att böterna i samband med Importförbudet var oförenliga med artikel XI:1 och inte berättigade av vare sig (b) eller (d) i artikel XX i GATT 1994. Panelen fastställde även att de åtgärder införda av brasilianska delstater som medförde inskränkningarna i importen av regummerade däck var oförenliga med artikel III:4 och inte berättigade under artikel XX (b) i GATT 1994. Med hänsyn till EG:s påstående om att MERCOSUR-undantaget och tillhörande böter var oförenligt med artikel I:1 och XIII:1 i GATT 1994 utövade Panelen judicial economy (se fotnot 26).

Panelens rapport cirkulerade bland medlemsstaterna i juni 2007 och i september 2007 meddelade EG att de ämnade överklaga vissa rättsfrågor i Panelens rapport samt vissa tolkningar av lagen som Panelen utvecklat i rapporten. Trots att EG således hade ”vunnit” enligt Panelens rapport, det vill säga fått gehör för sitt påstående att Brasilien bröt mot WTO-avtal ifråga om sitt sätt att hantera importen av regummerade däck till Brasilien, överklagade EG vissa rättsfrågor i Panelens rapport.

4.3 AB:s rapport

EG ifrågasatte tre specifika aspekter av Panelens analys under artikel XX (b). För det första hävdade EG att Panelen hade tillämpat en ”felaktig rättslig standard” i sin bedömning av huruvida Importförbudet bidrog till att uppnå sitt eftersträlvade mål. Dessutom hävdade de att Panelen inte hade vägt detta bidrag korrekt i sin analys av

huruvida Importförbudet var nödvändigt. För det andra hävdade EG att Panelen inte hade fastställt alternativen till Importförbudet korrekt och hade gjort fel i att utesluta möjliga alternativ föreslagna av EG. För det tredje hävdade EG att Panelen inte hade utfört en korrekt, om någon alls, avvägning och balansering av relevanta faktorer i sin analys under XX (b).

För att bemöta EG:s yrkande vände sig AB mot varje aspekt och behandlade dessa i tur och ordning och med stor noggrannhet. Som tidigare nämnts består artikel XX av ett tvåstegstest. I det förevarande fallet utgjordes det första steget av AB:s undersökning om huruvida den ifrågasatta åtgärden var *provisoriskt* rättfärdigad av det åberopade undantaget, det vill säga av artikel XX (b). Då åtgärden befanns provisoriskt rättfärdigad fortsatte AB med det andra steget, det vill säga att undersöka huruvida tillämpningen av denna åtgärd uppfyllde rekvisiten i chapeaun till artikel XX. För att utföra tvåstegstestet i artikel XX krävdes det emellertid att AB delade in varje steg i ytterligare steg som i sin tur krävde utförliga analyser. För att underlätta förståelsen för den komplexa processen i tvåstegstestet har jag gjort ett schema utifrån *Brazil – Retreaded Tyres*. Schemat beskriver tvåstegstestet och dess olika nivåer i XX (b) (se figur 4.1 i kapitel 4.3.3).

4.3.1 Steg ett i tvåstegstestet

För att uppfylla kraven i det första steget i artikel XX:s tvåstegstest var AB tvungen att först undersöka två olika aspekter utifrån paragraf (b) i artikel XX. Denna undersökning består också av ett tvåstegstest ("XX (b)-testet")⁴⁹. XX (b)-testet innebär att för det första måste målet som eftersträvas av den ifrågasatta åtgärden

⁴⁹ För att undvika förväxling med det övergripande tvåstegstestet, som även innehåller testet mot chapeaun, kommer jag fortsättningsvis att kalla detta test, som enbart görs utifrån paragraf (b) i artikel XX, för "XX-(b)-testet"

vara att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa. För det andra måste åtgärden vara *nödvändig* för att uppnå detta mål. XX (b)-testet delas i sin tur in i flera olika analyser och test.

Det första steget i XX (b)-testet ifrågasattes inte av AB och jag kommer därför inte att redogöra vidare för detta steg.

Vad gäller det andra steget i XX (b)-testet utförde AB en noggrann analys genom att väga ett antal relevanta faktorer mot varandra. För att avgöra om Importförbudet var nödvändigt undersökte AB först hur begreppet ”nödvändig” skulle tolkas och gick sedan vidare med att undersöka huruvida Importförbudet uppfyllde de krav som medför att en åtgärd kan betraktas som nödvändig. Dessa två undersökningar utgjorde *nödvändighetsanalysen*. De relevanta faktorer som vägdes mot varandra i nödvändighetsanalysen bestod av tre olika delar: (i) *bidragsanalysen*; (ii) *analys av tillgängliga alternativ*; och (iii) *avvägnings- och balanseringstestet*.

Bidragsanalysen innebar att AB undersökte huruvida Importförbudet bidrager till det mål som eftersträvas genom Importförbudet. Brasilien hade angett att målet med Importförbudet var att minska exponeringen för de risker som uppkommer, för människors, djurs och växters liv och hälsa, från ackumulation av däckavfall. Deras valda skydds nivå var att *i största möjliga mån* reducera dessa risker. I bidragsanalysen hade Panelen undersökt två frågor. För det första, huruvida Importförbudet kan bidra till en minskning av mängden däckavfall genererade i Brasilien. För det andra, om en sådan minskning kan bidra till en reduktion av de risker som uppkommer från däckavfall.

Gällande första frågan hade Panelen konstaterat att ett importförbud mot regummerade däck kan leda till en reduktion av den totala mängden däckavfall eftersom importerade regummerade däck kanske ersätts av nya däck som per

definition har längre livslängd. Vidare hade Panelen konstaterat att om regummerade däck tillverkas i Brasilien av däck använda i Brasilien, då bidrager regummering av dessa använda däck till en minskning av ackumulationen av däckavfall i Brasilien. Följaktligen hade Panelen dragit slutsatsen att Importförbudet kunde bidra till en reducering av den totala mängden däckavfall genererade i Brasilien.

Panelen hade sedan vänt sig mot den andra frågan, det vill säga huruvida en reducering av mängden däckavfall skulle bidra till reducering av de risker som uppstår av däckavfall. Panelen hade dragit slutsatsen att förbudet mot regummerade däck hade en möjlighet att bidra till Brasiliens eftersträvade mål då det kunde leda till en minskning av den totala mängden däckavfall som genereras i Brasilien.

EG ifrågasatte att Panelen enbart hade hänvisat till det bidrag den ifrågasatta åtgärden potentiellt kunde göra. De hävdade att Panelen i stället borde ha försökt fastställa åtgärdens faktiska bidrag.

Panelens analys hade inte enbart inriktat sig på Importförbudets omedelbara effekt på en reducering av riskerna ifråga. Angreppssättet hade även fokuserat på att utvärdera i vilken mån Importförbudet var troligt att resultera i en minskning av riskerna. AB konstaterade att Panelens analys föreföll stödja slutsatsen att Importförbudet var kapabelt att bidra till minskning av exponering av riskerna ifråga.

AB uttalade att ett importförbud är genom sitt utformande ”så handelshindrande som det kan bli [min översättning]”. Vidare konstaterade AB att en sådan åtgärd ändå kan vara nödvändig enligt artikel XX (b). Efter att ha konstaterat detta tillade AB att en sådan åtgärd ändå kan vara nödvändig enligt artikel XX (b) om den har en benägenhet att göra ett *väsentligt* bidrag. AB tillade att detta inte innebär att ett importförbud eller en annan handelshindrande åtgärd, vars bidrag inte är omedelbart märkbart, inte kan rättfärdigas under artikel XX (b). Vidare erkände AB att vissa

komplexa folkhälso- eller miljöproblem måste hanteras av en omfattande policy bestående av en mängd samverkande åtgärder. Dessutom konstaterade AB att vissa handlingar enbart kan utvärderas efter en längre tid. AB fastställde därmed att färre däckavfall genereras med Importförbudet på plats. De underströk också att Brasilien hade utvecklat och implementerat en omfattande strategi för att hantera däckavfall och att Importförbudet var en nyckelfaktor i denna strategi. På basis av dessa beaktanden fastställde AB att Panelen inte hade gjort fel när den fann att Importförbudet bidrar till att åstadkomma sitt eftersträvade mål.

Gällande **analysen av tillgängliga alternativ** konstaterade AB att det är den klagande medlemsstaten som måste identifiera möjliga alternativ. De föreslagna alternativen måste inte bara vara *mindre handelshindrande* än den ifrågasatta åtgärden, utan måste även bevara den svarande medlemsstatens rätt att åstadkomma sin önskade skyddsnivå. Det föreslagna alternativet måste också vara ”rimligt”. I AB-rapporten, *US – Gambling*, fastslogs att en alternativ åtgärd inte är ”rimlig” om den svarande medlemsstaten inte har möjlighet att vidta den eller om åtgärden påtvingar medlemsstaten en obefogad börda såsom avskräckande kostnader eller omfattande tekniska svårigheter.⁵⁰ Om den svarande medlemsstaten kan visa att det föreslagna alternativet inte är rimligt följer det att den omtvistade åtgärden är nödvändig. AB konstaterade att Panelen inte hade gjort fel i sin analys och fastslog därmed att alternativen inte utgjorde rimliga tillgängliga alternativ till Importförbudet.

För att fastställa huruvida Importförbudet var ”nödvändigt” enligt artikel XX (b) hade Panelen utfört ett **avvägnings- och balanseringstest** genom att jämföra i vilken utsträckning åtgärden bidragit till att förverkliga det eftersträvade målet med hur handelsrestriktiv åtgärden är. Från denna komparativa bedömning hade Panelen

⁵⁰ Appellate Body Report, United States – Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, WT/DS285/AB/R, 2005, paragraf 308

dragit slutsatsen att Importförbudets bidrag till att uppnå sitt eftersträvade mål uppvägde dess handelshindrande karaktär. AB fann att Panelen inte hade gjort fel i sin analys och fastslog Panelens beslut om att Importförbudet kan anses nödvändigt för skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa och var därmed provisoriskt tillåtet under artikel XX (b).

4.3.2 Steg två i tvåstegstestet

Efter att ha konstaterat att Importförbudet var provisoriskt rättfärdigat under artikel XX (b) hade Panelen undersökt om Brasiliens *tillämpning* av Importförbudet uppfyllde kraven i chapeaun till artikel XX. Här aktualiserades tillämpningen av MERCOSUR-undantaget och importen som skedde på grund av domstolsbeslut.

Chapeaun är koncentrerad på tillämpningen i praktiken av en åtgärd som funnits provisoriskt rättfärdigad. De krav som ställs upp i chapeaun tjänar till att försäkra att medlemsstaternas rätt att utnyttja sig av undantag utövas lojalt och inte på ett sätt som innebär kringgående av en medlemsstats skyldigheter gentemot andra WTO-medlemmar.

AB började med att pröva huruvida **MERCOSUR-undantaget** utgjorde godtycklig eller oberättigad diskriminering enligt chapeaun. Panelen hade fastställt att MERCOSUR-undantaget resulterade i diskriminering vid tillämpning av Importförbudet. Vidare hade Panelen resonerat att MERCOSUR-undantaget tillsammans med Importförbudet endast utgjorde ett medel för oberättigad diskriminering om importer genom undantaget skedde i så stor utsträckning att målet med Importförbudet kraftigt underminerades. Här uttalade AB att en analys av huruvida en diskriminering är godtycklig eller oberättigad relaterar till orsaken eller

den bakomliggande idén till diskrimineringen. I det här fallet hade Brasilien förklarat att MERCOSUR-undantaget hade introducerats för att hörsamma ett beslut härrörande från en MERCOSUR-skiljedomstol. Då MERCOSUR utgör en tullunion hade MERCOSUR-skiljedomstolen beslutat att Brasilien bröt mot sina förpliktelser gentemot andra MERCOSUR-länder genom sitt Importförbud. AB uttalade att det var svårt att förstå hur en diskriminering kan ses som förenlig med chapeaun i artikel XX när det påstådda skälet för diskrimineringen inte är relaterat till strävan efter, eller skulle gå emot, de mål som provisoriskt har funnits berättiga en åtgärd under en paragraf i artikel XX. AB konstaterade att Panelens analys hade varit relaterad till mängden import som skedde under MERCOSUR-undantaget. AB uttalade att i vissa fall är effekten av diskrimineringen en av många relevanta faktorer för att bestämma huruvida en orsak eller bakomliggande idé är acceptabel eller försvarbar men tillade att detta synsätt är helt skilt från Panelens angreppssätt. Följaktligen upphävde AB detta beslut och fann i stället att MERCOSUR-undantaget hade resulterat i att Importförbudet tillämpades på ett sätt som utgör godtycklig eller oberättigad diskriminering.

AB noterade även att Brasilien hade kunnat försöka berättiga Importförbudet inför MERCOSUR-skiljedomstolen med hänvisning till människors, djurs och växters hälsa under artikel 50 (d) i Montevideoavtalet⁵¹. Brasilien valde dock att inte åberopa artikel 50 (d) som försvar i MERCOSUR-skiljedomstolen. Enligt AB visade detta att diskrimineringen, i samband med MERCOSUR-undantaget, inte nödvändigtvis var resultatet av en konflikt mellan bestämmelser under MERCOSUR och GATT 1994.

AB vände sig sedan till Panelens slutsats att MERCOSUR-undantaget inte hade resulterat i ett dolt hinder för internationell handel och konstaterade att denna analys

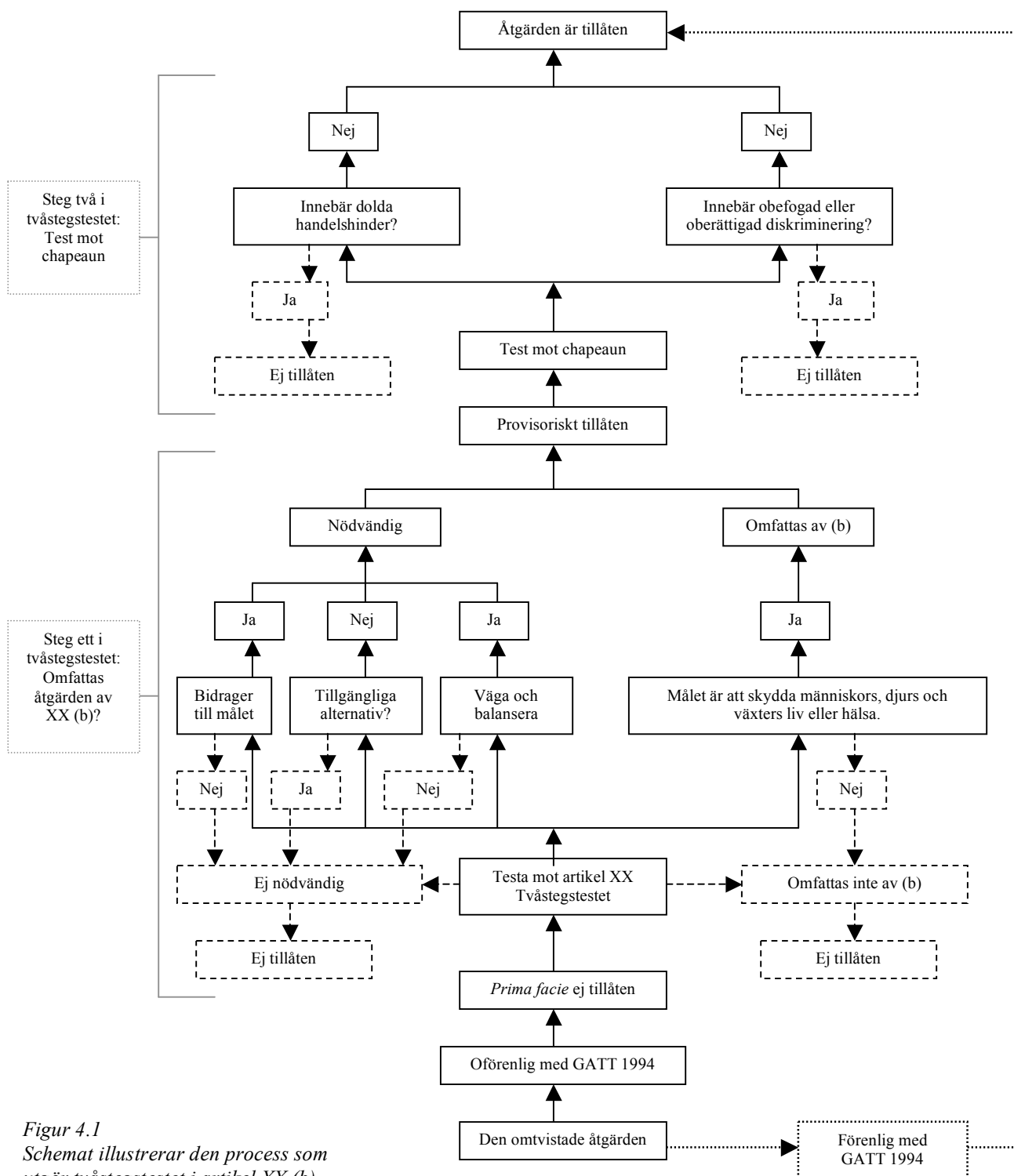
⁵¹ Montevideoavtalet är det avtal som ligger till grund för bildandet av den latinamerikanska integrationsassociationen. Artikel 50 (d) tjänar till att skydda människors, djurs och växters liv och hälsa på liknande sätt som artikel XX (b) i GATT 1994, se Appellate Body Report, Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres, WT/DS332/AB/R, 2007, paragraf 234

också var relaterad till mängden importer som skedde genom undantaget. Denna slutsats var baserad på en tolkning som AB hade upphävt och kunde därför inte bestå. Följaktligen upphävde AB Panelens beslut.

AB gick nu vidare till att pröva om **importen som var ett resultat av domstolsbeslut** utgjorde godtycklig eller oberättigad diskriminering enligt chapeaun. Import genom domstolsbeslut innebar att samma däck som var förbjudna genom Importförbudet kunde importeras via domstolsbeslut. Panelen hade uttalat att förutsättningen för att Importförbudet skulle bidra till att uppnå sitt mål var att import av använda däck var förbjudet. Vidare hade Panelen konstaterat att import genom domstolsbeslut gick direkt emot denna förutsättning. Panelen hade fastställt att import genom domstolsbeslut resulterade i oberättigad diskriminering enbart om sådana importer ägt rum i sådan omfattning att åstadkommandet av målet med Importförbudet kraftigt underminerades. Även här hade Panelen utfört en analys som var relaterad till effekten av diskriminering, det vill säga hur många importer som faktiskt ägt rum. AB upphävde detta beslut och fann i stället att import genom domstolsbeslut hade resulterat i att Importförbudet tillämpades på ett sätt som utgör godtycklig eller oberättigad diskriminering. AB:s beslut hade sin grund i att sådana importer inte hade något att göra med målet med Importförbudet utan till och med går emot det. Vidare upphävde AB Panelens beslut att import genom domstolsbeslut hade resulterat i att Importförbudet tillämpades på ett sätt som utgör ett dolt hinder för internationell handling enbart om dessa importer ägt rum i sådana kvantiteter att de väsentligt underminerar målet med Importförbudet, då detta beslut var resultatet av samma resonemang som AB tidigare hade avvisat.

AB fastställde, om än på andra grunder, Panelens beslut att Importförbudet, som Panelen funnit vara oförenligt med artikel XI:1 i GATT 1994, inte var berättigat genom artikel XX i GATT 1994.

4.3.3 Schema över tvåstegstestet i artikel XX (b)

Figur 4.1
Schemat illustrerar den process som utgör tvåstegstestet i artikel XX (b) utifrån Brazil – Retreaded Tyres.

5 Analys

Genomgången av AB:s rapport i föregående kapitel ger ett tydligt uttryck för komplexiteten i det rättsliga resonemang som krävs enligt artikel XX. Analyserna under artikel XX (b) kan bäst beskrivas som ett antal olika nivåer där olika krav måste vara uppfyllda för att ta sig vidare till nästa nivå (se figur 4.1 i kapitel 4.3.3). Om ett krav är uppfyllt eller inte bestäms i sin tur av ett antal analyser och tester i samband med varje sådant krav.

5.1 Tvåstegstestet - Nödvändighetsanalysen

Intressant för avgörandet är att både Panelen och AB faktiskt fann att Importförbudet var provisoriskt tillåtet. Då ett importförbud är så handelsrestriktivt som en åtgärd kan bli hade man annars kunnat tänka sig att den inte ens skulle få prövas då den torde gå emot WTO:s primära mål och syfte. Uttalanden från AB i tidigare avgöranden säger att så är inte fallet. Som tidigare nämnts framhöll till exempel AB i *US – Shrimp* att åtgärder som innebär en begränsad tillgång till en medlems marknad inte på förhand medför att åtgärden inte kan omfattas av artikel XX. Även i det förevarande fallet fanns liknande resonemang.

Brasiliens eftersträvarde mål med Importförbudet var att minska exponeringen för de risker som uppkommer, för människors, djurs och växters liv och hälsa, från

ackumulation av däckavfall. Deras valda skyddsnivå var att i största möjliga mån reducera de risker som uppstår från ackumulationen. Mot bakgrund av detta mål är det viktigt att uppmärksamma att Importförbudet gällde *regummerade däck* men det var *däckavfall* som orsakade riskerna som Importförbudet var tänkt att skydda mot. Här hade Panelen emellertid konstaterat, och AB höll med, att regummerade däck per definition har kortare livslängd än nya däck vilket innebär att regummerade däck blir till avfall snabbare. Följaktligen tog Panelen och AB hänsyn till ett däckes livslängd i bedömning av huruvida Importförbudet kunde bidra till att åstadkomma sitt mål. Av detta framgår det att det finns viss flexibilitet i utformandet av en åtgärd, då denna inte måste rikta sig mot den produkt som orsakar den risk som åtgärden är tänkt att skydda mot.

Nödvändighetsanalysen spelade en avgörande roll i tvisten. För det första konstaterade AB att begreppet ”nödvändig” inte var begränsat till vad som är *oumbärligt*. På grund av sin i allra högsta grad handelsrestriktiva karaktär måste det bidrag som åtgärden ger för att åstadkomma sitt eftersträvade mål vara *väsentligt* för att åtgärden skall anses nödvändig. Emellertid uttalade AB att detta inte medför att en handelshindrande åtgärd vars effekter inte är omedelbart märkbara inte kan rättfärdigas under artikel XX (b). AB konstaterade att Importförbudet var en av många samverkande åtgärder för att hantera komplexa folkhälso- och miljöproblem och att det på kort sikt kan vara svårt att isolera bidraget från en specifik åtgärd från bidrag hänförliga till andra samverkande åtgärderna. Vidare erkände AB att vissa handlingar enbart kan utvärderas efter en längre tid.

AB:s analys visar att ett importförbud trots sin handelsrestriktiva karaktär inte på förhand kan anses otillåtet utan att först beakta ett antal relevanta faktorer. Av betydelse för möjligheten att införa handelsrestriktiva åtgärder till skydd för miljön är framförallt AB:s erkännande av att sådana åtgärder ofta riktar sig mot komplexa problem, och varför deras effekt inte är direkt märkbar.

Jag finner det inte märkligt att WTO, i egenskap av frihandelsorganisation, ställer upp kravet om *väsentligt* bidrag för ett importförbud. Om det skulle räcka med ett *marginellt* bidrag för att en åtgärd skall anses nödvändig, skulle det innebära att de principer som WTO:s handelssystem vilar på riskerar att undermineras då det skulle ge medlemsstaterna större möjligheter att införa protektionistiska åtgärder med hänvisning till artikel XX (b). Med tanke på att varje medlemsstat har rätt att välja sin egen skyddsnivå skulle det innebära att även om en i hög grad handelsrestriktiv åtgärd endast gör ett marginellt bidrag kan det bli svårt att ifrågasätta den åtgärden.

Några viktiga aspekter gällande analysen av tillgängliga alternativ bör belysas. För det första är det den klagande parten som måste identifiera möjliga alternativ. Vidare måste de föreslagna alternativen vara mindre handelshindrande än den ifrågasatta åtgärden och alternativen måste vara *rimliga*. AB konstaterade att det inte går att göra en meningsfull jämförelse mellan Importförbudet och möjliga alternativ utan att ta hänsyn till de risker som uppkommer genom tillämpningen av dessa alternativ. Vidare underströk AB att alternativen inte får medföra en obefogad börda för det land som skall implementera den alternativa åtgärden. AB erkände också att hänsyn måste tas till ett lands *kapacitet* att införa en åtgärd som skulle bli synnerligen kostsam eller omfatta tekniska svårigheter. Vidare framhöll AB även Brasiliens rätt att själv välja sin egen skyddsnivå.

Utifrån AB:s analys av tillgängliga alternativ kan man utläsa att även om en alternativ åtgärd är mindre handelshindrande än den ifrågasatta åtgärden så medför det inte att den ifrågasatta åtgärden inte skall ses som nödvändig. Tvärtom uttryckte AB att det inte är tillräckligt att en alternativ åtgärd är mindre handelshindrande. Detta visar att AB lade stor vikt vid andra faktorer än de rent handelsrelaterade. Att AB uttalade att hänsyn måste tas till ett lands kapacitet att införa en alternativ åtgärd visar också på att viss flexibilitet tillåts utifrån ett lands ekonomiska och tekniska förutsättningar.

Naturligtvis kan denna flexibilitet omvänt ses som negativ om den GATT-oförenliga åtgärden i stället hade införts av ett land med kapacitet att införa ett föreslaget alternativ. Ett land som har den kapaciteten har å andra sidan möjligheten att införa det tillgängliga alternativet och på så sätt behålla sin skyddsnivå samtidigt som åtgärden är mindre handelshindrande. Detta innebär i längden att miljöintresset och handelsintresset bättre balanseras. Man bör även hålla i minnet att bedömningen av huruvida en alternativ åtgärd är rimlig är baserad på flera olika faktorer.

5.2 Tvåstegstestet – Test mot chapeaun

Chapeauns funktion är att förhindra missbruk av de undantagsregler som finns under artikel XX. Att avgöra huruvida en diskriminering är godtycklig eller oberättigad innebär en analys som primärt relaterar till orsaken till diskrimineringen. Brasilien hade förklarat att diskrimineringen, MERCOSUR-undantaget, introducerats för att hörsamma ett beslut härrörande från en MERCOSUR-skiljedomstol. AB fann att Brasiliens beslut att agera för att rätta sig efter beslutet inte kunde ses som oförutsägbart eller slumpartat. Emellertid tillade AB att en diskriminering kan vara resultatet av ett rationellt beslut men ändå vara oförutsägbart eller slumpartat för att det förklaras av en orsak som inte är relaterad till det mål som den provisoriskt rättfärdigade åtgärden, i det här fallet Importförbudet, önskar uppnå. Följaktligen fann AB att Importförbudet tillämpades på ett sätt som utgör godtycklig diskriminering. AB påpekade också att Brasilien hade kunnat försvara sig i MERCOSUR-skiljedomstolen genom att åberopa en artikel i Montevideoavtalet som tjänar till att skydda människors, djurs och växters liv och hälsa på liknande sätt som artikel XX (b). AB menade därför att den diskriminering som MERCOSUR-undantaget innebar inte nödvändigtvis var resultatet av en konflikt mellan MERCOSUR och GATT 1994.

Vad gäller importen genom domstolsbeslut fann AB att den utgjorde godtycklig eller oberättigad diskriminering då ett sådant förfarande inte hade något att göra med att uppnå målet med Importförbudet och till och med gick emot det.

Ifråga om diskrimineringen, som följd av MERCOSUR-undantaget och domstolsbeslut om import, utgjorde dolt handelshinder konstaterade AB att Panelens beslut baserades på en tolkning som AB hade upphävt och Panelens beslut kunde därför inte bestå.

Importförbudet klarade sig alltså genom det första steget i tvåstegstestet i artikel XX men klarade inte att uppfylla kraven i steg två, testet mot chapeaun. Kärnan här i ligger i *tillämpningen* av Importförbudet. Problemet var att MERCOSUR-undantaget innebar att åtgärden tillämpades på ett diskriminerande sätt. Vidare var den bakomliggande orsaken till diskrimineringen inte relaterad till det mål som den provisoriskt rättfärdigade åtgärden önskade uppnå. Brasilien hade förklarat att målet med Importförbudet var att i mesta möjliga mån minska exponeringen av riskerna som uppstår till följd av ackumulation av däckavfall. MERCOSUR-undantaget hade däremot införts som ett resultat av ett beslut från en MERCOSUR-skiljedomstol utan hänvisning till miljöskäl. I MERCOSUR-tvisten hade dessutom Brasilien haft möjlighet att försvara Importförbudet under en motsvarande bestämmelse i Montevideoavtalet. Precis som AB konstaterade så indikerar det att beslutet från MERCOSUR inte berodde på en konflikt mellan bestämmelser under MERCOSUR och bestämmelserna i GATT 1994. Resultatet blev att MERCOSUR-undantaget tillsammans med importerna genom domstolsbeslut ledde till att Importförbudet tillämpades på ett godtyckligt eller oberättigat sätt.

Brasiliens syfte med Importförbudet var alldeles säkert att skydda miljö och hälsa men samtidigt kan man ifrågasätta varför Brasilien dels inte valde att åberopa

miljöskälen i MERCOSUR-skiljedomstolen och att de dessutom medgav undantag från Importförbudet genom domstolsbeslut. Detta antyder att skyddet för miljön inte var det enda skälet till varför Brasilien infört Importförbudet. I stället finns det fog för att antaga att Importförbudet också åtminstone delvis var till för att skydda den inhemska regummeringsindustrin.

Som tidigare nämnts är chapeaun till artikel XX konstruerad för att undvika att undantagsreglerna i denna artikel används för att kringgå skyldigheter gentemot andra medlemsstater. Det kan diskuteras huruvida villkoren för att uppfylla kraven i chapeaun är omotiverat svåruppfyllda. I *Brazil – Retreaded Tyres* finns det dock ingen anledning att ifrågasätta detta. Utifrån de fakta som presenterats och de analyser som låg till grund för avgörandet framstår beslutet som noga avvägt. Det kan också understrykas att enligt AB:s undersökning går både MERCOSUR-undantaget och import genom domstolsbeslut direkt emot målet med Importförbudet. Utformandet av Importförbudet samt det mål som Brasilien önskade uppnå med Importförbudet stödjer den slutsatsen.

5.3 Balanseringen mellan handel och miljö

Problemet med utfallet i avgörandet är att Brasilien nu har två val. Antingen att vända sig till MERCOSUR och överklaga beslutet från skiljedomstolen och i den mån det går åberopa artikel 50 (d) i Montevideoavtalet eller att helt ta bort Importförbudet.

Möjligheterna för Brasilien att få ändring av MERCOSUR-beslutet kan jag inte uttala mig om då MERCOSURs regler är okända för mig. Däremot hade det varit intressant att se hur WTO skulle ställa sig till situationen om Brasilien faktiskt skulle få rätt vid en eventuell överprövning i MERCOSUR-skiljedomstolen, med resultatet att

MERCOSUR-undantaget skulle försvinna. Skulle det innebära att Brasilien får rätt att ha kvar sitt importförbud? Om svaret på den frågan är ja skulle det innebära att Importförbudet hade varit tillåtet om det var *mer* handelsrestriktivt än det *de facto* är.

Det andra alternativet, och det mer troliga, är att Brasilien helt tar bort Importförbudet. Konsekvensen av detta skulle med all säkerhet leda till en ökning av import av regummerade däck till Brasilien. Följaktligen skulle det innebära precis de negativa miljöeffekter som Brasilien ville förhindra med sitt importförbud. Panelens beslut tog till viss del hänsyn till detta då deras bedömning var att MERCOSUR-undantaget och import genom domstolsbeslut var resultatet av oberättigad och godtycklig diskriminering enbart i den mån import inte förekom i allt för stor omfattning. AB upphävde dock Panelens beslut grundat på det resonemanget.

Det finns olika sätt att se på detta. Om man skulle gå på Panelens linje skulle det innebära att så länge Brasilien höll sig under en viss nivå skulle den totala mängden däckavfall minska som en följd av att det totala antalet importerade regummerade däck skulle bli lägre med Importförbudet på plats. Ett sådant angreppssätt skulle således vara till gagn för miljön. Om man i stället ser till AB:s beslut innebär det att konsekvensen blir att den totala mängden importerade däck i stället kommer öka och därmed också mängden däckavfall. Detta innebär att om man ser till den reella effekten så verkar det som om miljöintresset faktiskt fick stå tillbaka i tvisten.

AB:s avgörande skall dock inte avvisas som ett resultat av misslyckandet att balansera miljöintresset mot handelsintresset. Det sätt Panelen resonerade på har en del brister. För det första angav Panelen inte hur mycket Brasilien kan importera genom MERCOSUR-undantaget eller genom domstolsbeslut innan åtgärden anses tillämplig på ett oberättigat eller godtyckligt sätt. Vidare medför det även andra svårigheter såsom vem som skall kontrollera att importen inte överstiger (det okända) antalet tillåtna import. Slutligen innebär import genom både MERCOSUR-

undantaget och genom domstolsbeslut att samma däck som är förbjudna genom Importförbudet i stället kan importeras genom de båda nämnda kanalerna. Detta visar att AB:s angreppssätt inte kan tyckas helt felaktigt även om de faktiska konsekvenserna, åtminstone initialt, innebär en försämring ur miljöhänsyn. AB tog fasta på att chapeaun riktade sig mot tillämpningen som sådan, inte i relation till effekten av diskrimineringen. Skulle AB använda sig av samma resonemang som Panelen skulle det medföra att villkoren i chapeaun blir verkningslösa då det inte skulle spela någon roll om en åtgärd tillämpas på ett oberättigat eller diskriminerande sätt utan kärnan i bedömningen skulle i stället vara vilken effekt diskrimineringen skulle få. Det kan diskuteras huruvida chapeaun borde utformas annorlunda för att bättre balansera handelsintresset med miljöintresset.

Av vikt för bedömningen huruvida WTO-reglerna balanserar handelsintresset mot miljöintresset är att WTO faktiskt är en handelsorganisation, *inte* en miljöorganisation. Som tidigare nämnts lyftes miljöaspekten in i samband med övergången från GATT till WTO. Ingressen till WTO-avtalet stipulerar att hänsyn till miljön måste tas i strävan efter målen med WTO. Som frihandelsorganisation måste det mest naturliga vara att först omfamna sitt primära syfte, det vill säga öka frihandeln, och att detta primära syfte sedan inte skall åstadkommas på bekostnad av miljön. I så fall skulle man kunna säga att WTO strävar efter sitt mål på ett så ”miljövänligt” sätt som möjligt utifrån den typ av organisation som WTO är. Naturligtvis kan det diskuteras huruvida WTO är tillräckligt ”miljövänligt” eller inte. I den diskussionen går det alltid att argumentera för att det går att göra mer. Jag är av åsikten att WTO alldeles säkert kan göra mer för att balansera miljöintresset och handelsintresset. Det måste dock ses i ljuset av hur WTO är konstruerat. Genom sin mellanstatliga konstruktion där allt förhandlas fram blir WTO också en ganska tungrodd beslutsmekanism när det gäller att få till stånd nya bestämmelser och avtal. Alla länder har också sina preferenser och uppfattningar om vad som är viktigt. Till det kommer de olika ländernas möjligheter att införa åtgärder för miljön. Strikta krav

medför att enbart vissa länder kan hörsamma dem.⁵² Utvecklingsländerna är också rädda för att miljöaspekter kommer att användas i protektionistiska syften.⁵³ Med hänsyn till detta kan man konstatera att en ändring av chapeaun till artikel XX inte skulle kunna utföras i en handvändning. Dessutom innebär en förändring inte nödvändigtvis en förbättring gällande *balansen* mellan frihandel och miljö. Så som reglerna är utformade nu är de mindre troliga att utsättas för godtycklig tolkning än om hänsyn skulle tas till bland annat effekten av diskrimineringen i enlighet med Panelens tolkning i *Brazil – Retreaded Tyres*. Och för att återknyta till vad som sades i inledningen av detta stycke så handlar det om en handelsorganisation som försöker ta hänsyn till miljön. Detta innebär att miljömålet inte kan eller ens bör sättas som främsta eller enda målsättning för WTO.

⁵² G. Eklöf, Miljön på undantag – de internationella miljöavtalen och WTO, 2004, s. 33-34

⁵³ <http://www.regeringen.se/sb/d/8059/a/17225>, besökt 2008-05-16

6 Slutdiskussion

Som nämndes inledningsvis är WTO en kontroversiell organisation, inte minst gällande förhållandet mellan handel och miljö. Avgörandet i *Brazil – Retreaded Tyres* är av vikt för att se vilka framtida möjligheter en medlem har att införa handelshindrande åtgärder till skydd för miljön med hänvisning till artikel XX. Precis som många tidigare tvister avgjordes tvisten i *Brazil – Retreaded Tyres* till nackdel för det land som infört en åtgärd för att skydda miljön. Utifrån detta är det lätt att man drar slutsatsen att WTO inte beaktar miljöintressen. Jag vill påstå att det inte går att dra den slutsatsen utan att man noggrant gått igenom rapporten.

Så som jag har resonerat är det inte självklart att miljöintresset fick stå tillbaka för handelsintresset. Tvärtom vill jag framhålla att det faktiskt skedde en avvägning mellan de båda intressena i *Brazil – Retreaded Tyres*. Trots att AB slutligen fann att Importförbudet inte var berättigat av artikel XX (b) i GATT 1994 så visar de utförliga analyserna att AB:s rättsliga avvägande mellan handelsintresset och miljöintresset är komplext. Processen innebar många olika ställningstaganden som AB vägde med stor försiktighet. Det kan därför inte sägas att det på förhand sker en obefogad prioritering av handelsintresset. Att det sker en prioritering av handelsintresset framför miljöintresset förnekar jag emellertid inte.

Det jag har framhållit i min analys är dels att Importförbudet trots sin handelsrestriktiva karaktär faktiskt prövades i Panelen och AB visar att en strikt

handelshindrande åtgärd inte på förhand kan anses otillåten enligt WTO-regler. Vidare har jag pekat på de båda instansernas mycket noggranna analyser i vilka, framförallt i nödvändighetsanalysen, det framgick att hänsyn faktiskt togs till miljöaspekter. Slutsatsen i nödvändighetsanalysen blev trots allt att Importförbudets bidrag till att uppnå sitt mål uppvägs dess handelshindrande karaktär. Dessutom stödde analyserna under chapeaun det slutliga beslutet att åtgärden inte var berättigad under artikel XX. Detta på grund av att Importförbudet genom MERCOSUR-undantaget och importerna genom domstolsbeslut faktiskt tillämpades på ett sätt som direkt gick emot syftet med Importförbudet. Slutligen framhöll jag att huruvida WTO-reglerna balanserar frihandelsintresset med miljöintresset skall ses i ljuset av WTO:s primära syften och mål. Det kan inte anses rimligt att en organisation vars främsta mål är att öka frihandeln skall stå tillbaka för miljöintresset i alla situationer. Däremot finns det alltid möjlighet att sträva efter en mer miljövänlig policy.

Det ovan beskrivna talar för att WTO-rätten faktiskt försöker balansera frihandelsintresset och miljöintresset. Jag kan emellertid till viss del instämma i kritiken att WTO, i egenskap av mäktig handelsorganisation, bör ta visst ansvar för de effekter en ökad handel för med sig. Emellertid kan jag inte se varför detta ansvar bör vara det primära målet med WTO. Det är tveksamt om WTO kan eller bör ta på sig rollen som global miljöorganisation. Vill man titta på vad som kan göras för miljön i ett globalt perspektiv bör man snarare vända sig till andra forum. WTO är en handelsorganisation och precis som för en fabrik eller ett företag så måste strävan efter en miljövänlig policy finnas på agendan men endast i samspel med de mål som primärt eftersträvas med organisationen.

Källförteckning

Litteratur

A WTO Secretariat Publication, 2004. *A Handbook on the WTO Dispute Settlement System*. Cambridge.

Daniel, Bugge Thorbjørn, 2005. *WTO Adjudication, an institutional analysis of adjudicative balancing of competing interests – exemplified with developments in interpretation of GATT Article III and XX*. København. [citeras B.T. Daniel, WTO Adjudication, 2005]

Eklöf, Göran, 2004. ”Miljön på undantag – de internationella miljöavtalen och WTO”, *Globala Studier*, Nr 21 2004.

Macmillan, Fiona, 2001. *WTO and the Environment*. London.

Seth, Torsten, 2004. *WTO och den internationella handelsordningen*. Lund.

The World Trade Organization, 2007. *Understanding the WTO*. Tredje upplagan. Genève.

Van den Bossche, Peter, 2005. *The Law and Policy of the World Trade Organization – Text, Cases and Materials*. New York.

WTO-rapporter

AB-rapporter (Fullständig och officiell kort titel)

Appellate Body Report, *Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres*, WT/DS332/AB/R, 2007. (*Brazil – Retreaded Tyres*)

Appellate Body Report, *European Communities – Measures Affecting Asbestos and Asbestos-Containing Products*, WT/DS135/AB/R, 2001. (*EC – Asbestos*)

Appellate Body Report, *United States – Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services*, WT/DS285/AB/R, 2005. (*US – Gambling*)

Appellate Body Report, *United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline*, WT/DS2/AB/R, 1996. (*US – Gasoline*)

Appellate Body Report, *United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*, WT/DS58/AB/R, 1998. (*US – Shrimp*)

Panelrapporter (Fullständig och officiell kort titel)

GATT Panel Report, *Thailand – Restrictions on Importation of and Internal Taxes on Cigarettes*, DS10/R, 1990. (*Thailand – Cigarettes*)

Panel Report, *Brazil – Measures Affecting Imports on Retreaded Tyres*, WT/DS332/R, 2007. (*Brazil – Retreaded Tyres*)

Övriga källor

Charnovitz, Steve, Weinstein, Michael M., 2001. "The Greening of the WTO", *Foreign Affairs*, Volym 80, Nr 6, sidan 147. (Hämtad 2008-05-11 från:

<http://proquest.umi.com.ludwig.lub.lu.se/pqdlink?index=7&did=98633053&SrchMode=3&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1211822649&clientId=53681&aid=1>)

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=254613&i_word=mercosur, besökt 2008-05-12

<http://www.regeringen.se/sb/d/8059/a/17225>, besökt 2008-05-10

<http://www.regeringen.se/sb/d/8059/a/17225>, besökt 2008-05-16